

MİLLİ KÜTÜPHANEDE KAYITLI BULUNAN BİR ŞİİR MECMUASI ÜZERİNE

*Ahmet AKGÜL**

*Kamile ÇETİN***

ÖZET

Divan edebiyatı, altı yüz seneyi aşkın ömrü ve yayılmış olduğu geniş coğrafi sahada, sayısı tam olarak tespit edilememiş çok sayıda değerli şairi ve kıymetli eseri kültür dünyamıza sunmuştur. Edebiyat tarihimizin asırlar boyunca devam eden bu güçlü edebî geleneğine ait eserlerin bir kısmı ilim adamları tarafından günümüz insanının okuyup anlayabileceği duruma getirilmişken aynı devre ait birçok edebî mahsul, hâlen üzerinde çalışma yapılmasını beklemektedir. Söz konusu eserlerden biri de -divan edebiyatının birincil biyografik eserleri durumundaki tezkirelerle birlikte- edebiyat tarihimizin yardımcı kaynakları arasında yer alan mecmualardır. İçlerinde belli konularda kaleme alınmış yazılar veya şiirlerin bulunduğu bazı mecmualar, tertip eden kimsenin şahsî sanat/şiir zevkini yansıtanın yanında oluşturuldukları devrin edebî ve kültürel yönlerini de aksettirirler.

Bu çalışmada, Milli Kütüphanede *06 Mil Yz A 2713* arşiv numarası ve *Mecmu'a-i Eş'ar* başlığıyla kayıtlı bulunan, yüzyılı tam ve kesin olarak tespit edilemeyen bir şiir mecmuası incelenmiştir. Söz konusu mecmua; Fuzûlî, Hayâlî, Bağdatlı Rûhî, Hatâyî gibi divan edebiyatı ve Kaygusuz Abdal, Âşık Ömer gibi halk edebiyatı geleneğine mensup şairler tarafından kaleme alınmış ve bazıları şairlerin yayımlanmış divanlarında yer almayan veya birtakım farklılıklar gösteren çeşitli manzumeleri ihtiva etmektedir.

Makalede, şimdiye dek üzerinde herhangi bir akademik veya popüler çalışma yapılmamış olan ve tarafımızdan belli bir şablon dâhilinde incelenen *Mecmu'a-i Eş'ar* isimli şiir mecmuasını ilim âleminin istifadesine sunmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mecmua, Şiir Mecmuası, Klâsik Türk Edebiyatı, Divan Şiiri, Katalog.

* Okt. Süleyman Demirel Üniversitesi Türk Dili Bölümü El-mek: ahmetakgul@sdu.edu.tr

** Arş. Gör. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: kamilecetin@sdu.edu.tr

ON A POETRY JOURNAL WHICH IS REGISTERED IN THE NATIONAL LIBRARY

ABSTRACT

Divan Literature, in its lifetime which exceeds six hundred years and on a large area which has spread out, has presented numerous well respected poets and important works whose number couldn't be determined exactly to our cultural world. Although some of the works of our literature of history, which belong to this substantial tradition of our literature in question which has continued for centuries, were turned into a form by scientists that modern man can understand, many works that belong to this period are still waiting for being studied as well. Some of the works in question are the journals which take place among the supplementary resources of the history of literature together with the collection of biographies which are in the position of biographical work in Divan literature. Some journals in which writings or poems having been written about certain subjects take place reflect the literary and cultural sides of the period in which they were created in addition to reflecting the personal artistic/ poetical pleasure of the person who organized.

In this study, a poetry journal, which is registered with the archive number of 06 Mil Yz A 2713 and the title of Mecmu'a-i Eş'ar in the National Library and whose century can not be determined exactly and certainly, has been researched. The journal in question was written by the poets such as Fuzûlî, Hayâlî, Bağdatlı Rûhî, Hatâyî who belong to Divan literature and Kaygusuz Abdal, Âşık Ömer who belong to the tradition of folk literature and some of them include various poems which don't take place in published divans of the poets or show several differences.

In the essay, it is aimed at presenting the poetry journal called *Mecmu'a-i Eş'ar* on which there has been no academic or popular study till now and which has been researched within a certain pattern by us to the use of the scientific world.

Key Words: Journal, Poetry Journal, Classical Turkish Literature, Divan Poetry, Catalogue.

1. Giriş

Mecmua, Arapça bir kelime olup cem' kökünden gelir. Mecmû' kelimesinin müennesi olan mecmua, "toplanmış, toplanıp biriktirilmiş, bir araya getirilmiş şey; top, tüm, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, seçilmiş yazılardan meydana getirilmiş kitap" demektir. Klâsik kültürümüzde edebiyat terimi olarak ise "defter, türlü konuların bir araya getirildiği yazıları içine alan kitap yahut şiir defteri" anlamlarında kullanılmıştır (Aydemir, 2007: 122).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

Mecmuaları, “nazire mecmuaları”, “antoloji mahiyetindeki seçme şiir mecmuaları”, “çeşitli konulardaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar”, “nazım-nesir; Arapça-Farsça karışık mecmualar”, “tanınmış kişilerce hazırlanmış yahut hazırlayan belli mecmualar” şeklinde tasnif etmek mümkündür¹ (Kut, 1986: 170).

Edebiyat tarihimizin yardımcı kaynakları gibi olan mecmualarda bugün elimizde olmayan bir esere veya önemli bir şairin divanında bulunmayan şiirlerine, hatta divan sahibi olmayan şairlerin şiirlerine rastlamak mümkündür. (Kut, 1986: 170). Mecmualarda tertip edildikleri devirlerin hem şahsî hem de toplumsal manada şiir zevkine, beğenilen şair ve şiirlerine dair ipuçları yakalamak mümkündür. (Tunç, 2005: 12). Mecmuaların önemli bir işlevi isimleri ve şiirleri unutulmuş, çeşitli sebeplerle edebiyat tarihinde yer bulamamış şairler için kaynaklık etmeleri; bir diğer önemli işlevleri de nüsha eksikliğinden yahut başka nedenlerden bilindik şairlerin divan metinlerine girememiş şiirlerini ihtiva etmeleridir (Aydemir, 2007: 135; Ayrıca bu konuda bkz. Aydemir, 2011: 87-100). Bugüne kadar mecmualar üzerine bazı çalışmalar yapılmıştır.²

Bu makalede ele alınacak olan mecmuayı yukarıdaki tasnife göre ikinci kategoride değerlendirmek mümkündür. Zira yazarı belli olmayan bu eser (*Mecmu'a-i Eş'ar*), muhtelif şairlerin şiirlerini ihtiva eden bir antoloji mahiyetindedir.

2. İncelenen Mecmuanın Tanıtımı

İncelediğimiz mecmuanın bulunduğu kütüphane ve kayıt numaraları şöyledir:

Arşiv Numarası: 06 Mil Yz A 2713

Eser Adı: Mecmûa-i Eş'âr

Yazar Adı: -

Müstensih: -

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: -

İstinsah Yeri: -

Bulunduğu Yer: Milli Kütüphane-Ankara

Koleksiyon: Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu

¹ Şiir mecmualarıyla ilgili olarak daha farklı tasnifler de söz konusudur. Bu konuda bkz. Mehmet Gürbüz, “Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yay., İstanbul 2012, s. 99-113; Atabey Kılıç, “Mecmûa Tasnifine Dâir”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yay., İstanbul 2012, s. 77-96; Kamil Ali Gıynaş, “Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 25, Konya 2011, s. 245-260.

² Bu tür çalışmalarla ilgili yapılan tasnif ve tespit çalışması için bkz. Ahmet Tanyıldız, “Şiir Mecmûalarının Neşri Hakkında”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Bahar 2012, C.5, S.21, s. 224-239.

DVD Numarası: 945, 935.

Nüshanın özellikleri ise şöyledir:

Boyut (Dış-İç): 152x104 mm.

Yaprak: 30

Satır: Değişik

Yazı Türü: Talik

Kâğıt Türü: Kuş fligranlı kâğıt.

Mecmua hakkında ayrıca şu notlar belirtilmiştir:

“Baskı şemseli köşebendli meşin ciltlidir. İçindekiler: 120 sayfalık bir mecmua olmasına rağmen 30. sayfaya kadar yazılmış. Geri kalan sayfalar boştur. Mecmuada yer alan şairler: Zahidî, Eşrefoğlu Rumî, Fuzulî, Nesimî, Rahîmî, Fevrî, Bedrî, Abdî, Ulvî, Nakşî, Rûhî, Ahmedî, İrfanî, Gevherî, Hatâyî, Kaygusuz, Safî’den gazellerle on iki imama ait bir manzume vardır.”³

Kayıtlı bulunduğu arşivdeki bilgilerini aynen aktardığımız mecmuada; yukarıdaki bilgilerin aksine *Ahmedî, Gevherî ve Zahidî*’ye ait şiir bulunmamaktadır. Eser, görevlilerce kayda geçirilirken muhtemelen bu hususta hata yapılmıştır. Bununla birlikte yukarıdaki bilgilerde değinilmese de mecmuada *Âşık Ömer, Virânî, Hayâlî, Neylî* ve *Na’im*’e ait şiirler de bulunmaktadır.

2.1. Mecmuanın İncelenmesinde İzlenen Yol

1. İncelediğimiz mecmuanın varak numaraları muhtemelen bulunduğu kütüphanedeki arşiv görevlilerince eklenmiştir ve bazı kısımları hatalıdır. Buna dayanarak metin tarafımızca yeniden numaralandırılmış ve buna göre okunmuştur. Sayfa numaraları köşeli parantez [] içerisinde gösterilmiştir.

2. Metne yaptığımız eklemeler (metin tamirleri), parantez () içerisinde gösterilmiştir.

3. Mecmuadan örnek olarak verdiğimiz parçalar için şimdiye kadar tenkitli basımı yapılan ilmî eserlerde kullanılan transkripsiyon sistemi kullanılmıştır.

4. Mecmuadaki şiirler aşağıdaki başlıklara göre incelenmiştir:

Başlık:

Şair:

Nazım şekli:

Beyit sayısı:

Vezin:

³ https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=85353 , (Erişim Tar. 05.08.2012).

İlk beyit:

Son beyit:

2.2. Mecmua Üzerinde Katalog Çalışması

[1a]

Sayfada kime ait olduğu belirtilmeyen üç adet Farsça beyit vardır.

[1b-2a]

Başlık: Gazel⁴

Şair: Yok

Nazım şekli: Müseddes

Bend sayısı: 4

Vezi: *Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün*

İlk bend:

Yine seyyāh oluban destüme aldum teberi
Didüm ey dilber-i ra‘ nā yanuma gel şeherī
Yine ‘azm-i diyār itmege kıldum seferi
Dün (ü) gün āh iderek yārimi buldum şeherī
Yüri hey zülfi siyāhum noqtadan alduḡ ḡaberi⁵
Tevbeler olsun bir daḡi kimseye aytmam kederi⁶

Son bend:

Her ne bulduñsa gönül cümlesi ādemde imiş
Şeş ciheti bilmeyenler yas ile mātemde imiş
Şeherin Ḥaḡ çağıruban hem-demle⁷ demde imiş
Nice demdür pazar-ı miḡnet ile ḡamda imiş
Yüri hey zülf-i siyāhum noḡta alduḡ ḡaberi
Tevbeler olsun bir daḡi kimseye itmem kederi

⁴ Başlık gazel olarak verilmiş olsa da manzumenin nazım şekli gazel değildir.

⁵ Mısraın vezni kusurludur.

⁶ Bu mısraın vezni de kusurludur.

⁷ Metinde “hem-dem ile” biçiminde imlâ edilmiş olan bu ibare vezin gereği böyle okunmuştur.

[2a-2b]**Başlık:** Yok**Şair:** Fuzûlî**Nazım şekli:** Müseddes⁸**Bend sayısı:** 4**Vezin:** *Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün***İlk bend:**

Dirîgâ âh cüdâ düştüm yine perî-civânımdan
 Kamu endîşesi gitmez hele bir lahza yanımdan
 Feleklerde melek 'âciz kalur âh u figânımdan
 Sorarlarsa haber vir ey şabâ nâm u nişânımdan
 Diyâr-ı ğurbete düştüm ırağ oldum vaţanımdan
 Enîsüm hem-demüm yokdur uşandım tatlu cânımdan

Son bend:

Dirîgâ âh dimeyem meskenüm künc-i melâmetdür
 Anıñçün h'âb-ı râhat çeşmüme girmez hayâletdür
 Huşuşan intizâr-ı yâr kıyâmetden 'alâmetdür
 Elem çekmem Fuzûlî her işin soñı selâmetdür
 Diyâr-ı ğurbete düştüm ırağ oldum vaţanımdan
 Enîsüm hem-demüm yokdur uşandım tatlu cânımdan

[3a]**Başlık:** Ğazel-i Eşrefoĝlu**Şair:** Eşrefoĝlu Rûmî**Nazım Şekli:** Ğazel⁹**Beyit sayısı:** 5**Vezin:** *Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün***İlk beyit:**

Ey gönül bir derde düş kim anda dermân gizlidür

⁸ Şiir, *Fuzûlî Divanı*'nda (Akyüz vd., 1990) yoktur.

⁹ Bu Ğazel, *Eşrefoĝlu Rûmî Divanı*'nda (Güneş, 2000) G. 14 şiir numarasıyla kayıtlıdır.

Gel qarış bir qatreye kim anda ‘ummān gizlidür

Son beyit:

Gör bu Eşrefoğlu Rūmī baħr-ı ‘aşqa n’eyledi

Cān baş terkin idüp cān içre cānān gizlidür

[3a]

Başlık: Müfred

Şair: Eşrefoğlu Rūmī

Nazım Şekli: Müfred¹⁰

Beyit sayısı: 1

Vezi: *Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün*

Beyit:

Necāt isteriseñ Rūmī belādan pīre teslīm ol

Ki çekmez keşti-i Nūħa girenler ħavf-ı tūfānı

[3b]

Başlık: Raħīmī Fermāyed

Şair: Raħīmī

Nazım Şekli: Gazel¹¹

Beyit sayısı: 5

Vezi: *Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün*

İlk beyit:

Dil-i şeydā mey-i engürile mestāne degildür

Feyz-i ‘aşkdur baña ol baħşış-i peymāne degildür

Son beyit:

Ĥāne-i dilde gelüp ğam daħi oldı(yı)sa muķīm

Ey Raħīmī yime ğam ol daħi bī-gāne degildür

[4a]

¹⁰ Söz konusu müfred, *Eşrefoğlu Rūmī Divanı*’nda yoktur.

¹¹ Şiir, *Raħīmī Divanı*’nda (Mermer, 2004) yoktur.

Başlık: Yok

Şair: Raḥîmî

Nazım Şekli: Gazel¹²

Beyit sayısı: 7

Vezi: *Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün*

İlk beyit:

Her kimün başında vardur ey gönül sevdâ-yı ' aşk

Geşt ider Mecnûn-veş ol dâ'imâ şahrâ-yı ' aşk

Son beyit:

Rûz (u) şeb elden birağma ' ilm-i ' aşkuñ nüshasın

Çok hayâl ister Raḥîmî diğkat ma'nâ-yı ' aşk

[4b-5b]

Başlık: Müsemmen-i Fevrî

Şair: Fevrî

Nazım Şekli: Müsemmen

Bend sayısı: 5

Vezi: *Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün*

İlk bend:

Mekânum meclis-i miḥnet muḥabbet yâr-ı cânumdur

Perî- rû dilberüm sâķî hayâl-i dil-sitânumdur

Elifler şem' -i şevķüm sînem altun şem' -dânumdur

Ṭa' amum ğuşsa vü ğam dâğ-ı derd-i ' aşk nânumdur

Kebâbum bağrımuñ başı rebâb âh (u) figânumdur

Dil-i pür-ḥün şurâķî dîde câm-ı erğuvânumdur

Şarâbum bezm-i ğamda eşk-i çeşm-i ḥün-feşânumdur

Mey-i ḥamrâ diyüp nüş itdigüm hep kendü ḳanumdur

Son bend:

¹² Şiir, *Raḥîmî Divanı*'nda (Mermer, 2004) yoktur.

Çılup gerdün baña bir gözleri āhū için cevri
Çü bildüm şavır-ı vaşlından cüdā itmekdurur şavır
Kemān-ı ğayreti ben daħi aldum destüme Fevrī
Görinen encüm şanma felek gül-zārınuñ nevri
Müşebbek eyledüm tīre tutup bu sīnede devri
Şikār itdüm felekler kuşuñı nice şevri¹³
Felekde gördüğüñ kavı-ı kuzahdur şanma ey Fevrī
Hadeng-endāz-ı aşkum çarħa asılmış kemānumdur
[6a-6b]

Başlık: Bedrī

Şair: Bedrī

Nazım Şekli: Muhammes

Bend sayısı: 5

Vezin: Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

İlk bend:

Yeter ārāyişe düşdüñ uçagör şāf gönül
Nice bir eyleyesin ‘ömrümi itlāf gönül
Düşmen oldı baña bu gūşe-i etrāf gönül
Virdiñ āħir bu benüm çeşmüme ez‘ āf gönül
Gönül inşāf gönül inşāf gönül inşāf gönül

Son bend:

A gönül sende mi bu ‘ālem-i dünyāya devlet¹⁴
Seni benden alıyorlar idiyorlar şıķlet
Bil(e)mem kim o yārdan saña gelür mi vuşlat
Hele bu Bedri saña çokdan iderdi ħizmet
Gönül inşāf gönül inşāf gönül inşāf gönül

¹³ Mısraın vezni kusurludur.

¹⁴ Mısraın vezni kusurludur.

[7a]

Başlık: ‘Abdî

Şair: ‘Abdî

Nazım Şekli: Gazel¹⁵

Beyit sayısı: 5

Vezi: *Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün*

İlk beyit:

Bülbülüñ kanına girüp ālile cānın alur
Nāle anıñçün gül-i bāguñ giribānın alur

Son beyit:

Öykinürsin rüy-ı pür-envārına diyü gün
Ey ‘Abdî āfītābuñ gökde bir yanın alur

[7b-8a]

Başlık: Rūhî-i Bağdādî

Şair: Rūhî

Nazım Şekli: Müseddes¹⁶

Bend sayısı: 5

Vezi: *Mef‘ ūlü Mefā‘ ĩlü Mefā‘ ĩlü Fe‘ ūlün*

İlk bend:

Bilmem bu felek vefk-ı murād üzre döner mi
Bir dem elimüz devlet-i iqbāle irer mi
Dīvāne gönül ‘aqlımı başına direr mi
Bir merd-i Hudānuñ ele dāmānı girer mi
Yā Rab bize bir er bulunur himmet ider mi
Yohsa günümüz böyle felāketle gider mi

Son bend:

¹⁵ Gazel, *Abdî Divanı*’nda (Yalap, 2007) yoktur.

¹⁶ Şairin meşhur *Terkib-i Bend*’inde (Bkz. Ak, 2001: 187-195) yer alan bir vasıta beytiyle biten bu müseddes, *Bağdatlı Rūhî Divanı*’nda (Ak, 2001) yoktur.

Her yerde çeker (ehl-i kemâl)¹⁷ zillet ü çahrı
Nûş itmededür şâm (u) seher cāmıla zehri
Terk itdi anıñiçün Bâgdâd gibi şehri¹⁸
Rûhî nice çeksün bu kadar miñnet-i dehri
Yâ Rab bize bir er bulunur himmet ider mi
Yohsa günümüz böyle felâketle gider mi

[8a-8b]

Başlık: Raḥîmî

Şair: Raḥîmî

Nazım Şekli: Gazel¹⁹

Beyit sayısı: 9

Vezin: Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

İlk beyit:

Perde(y)i ref' eyle dilden şan' at-ı Yezdâna baḳ
Merd iseñ merd ol cihânda her şebih merdâna baḳ

Son beyit:

Ey Raḥîmî olma maḡrūr pek cıgız gör kendüñi
Oldu merdūd²⁰ benligile ol la' in şeytâna baḳ

[8b]

Başlık: Müfred²¹

Şair: Raḥîmî

Nazım Şekli: Müfred

¹⁷ Metinde *kemâl-ehl* biçiminde imlâ edilmiş olan bu ibare vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

¹⁸ Mısraın vezni kusurludur.

¹⁹ Gazel, Raḥîmî Divanı'nda (Mermer, 2004) yoktur.

²⁰ Metinde merdūd-ver şeklindedir; fakat vezin gereği merdūd olarak okunmuştur.

²¹ Müfred, Raḥîmî Divanı'nda (Mermer, 2004) yoktur.

Beyit sayısı: 1

Veziin: *Mefā' īlün Mefā' īlün Mefā' īlün Mefā' īlün*

Beyit:

Göñül Mecnūn-ı ' aşk olmuş gezer dīvānedür şimdi

Anuñla āşinā olmuş baña bī-gānedür şimdi

[9a-9b]

Başlık: ' Ulvī

Şair: ' Ulvī

Nazım Şekli: Tesdīs²²

Bend sayısı: 5

Veziin: *Mefā' īlün Mefā' īlün Mefā' īlün Mefā' īlün*

İlk bend:

Ta' āla 'llāh yed-i kudret ne demde kırdı bünyāduñ

Nedendür bilsem āyā āb (u) hāk (u) āteş (ü) bāduñ

Ne bāğıñ bāğbānı beslemişdür serv ü şimşāduñ

Ne şahn-ı dil-güşāda çekdi kāmety serv-āzāduñ

Efendim saña kim dirler ne yerdensin nedür aduñ

Cefāyı kimden öğrendin a zālīm kimdür üstāduñ

Son bend:

Serüñ gaddāra beñzer bir dem gaddāra beñzersin

Nice başlar kesüp kanlar şaçar hünkāra beñzersin

Göñüller urmada māhir çün ' ayyāra beñzersin

Dil-i ' Ulvīye rahmuñ yok vefāsız yāre beñzersin

Efendim saña kim dirler ne yerdensin nedür aduñ

Cefāyı kimden öğrendin a zālīm kimdür üstāduñ

²² Şiir, *Derzi-zāde Ulvī Divanı*'nda (Çetin, 1993) Musammatlar kısmında, bazı kelime farklılıklarıyla, 29 şiir numarasıyla ve "Müseddes-i Merhūm Derzi-zāde 'Ulvī Çelebi" başlığıyla yer almaktadır.

[10a-11b]

Başlık: Yok

Şair: ʿĀşık ʿÖmer

Nazım Şekli: Murabba²³

Bend sayısı: 4

Vezi: Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

İlk bend:

Dūd-ı āhumdan şehā sen kaddi şimsād aldı bū
Ol leb-i Şīrinine dil oldu Ferhād aldı bu
Tekke-i ʿaşk içre girdi ʿarz-ı hācet kılmağa
ʿAzm-i rāh itdi varup bir pīrden irşād aldı bu

Son bend:

Der ki bu ʿĀşık ʿÖmer cemʿ oldu kırklar yediler
Biribirine bakışup hoş remzile söylediler
Añlayup hāl-i derūnum bezm-i ğamda didiler
Ġayrı gelmez mescide meyḫāneden dad aldı bu

[10b]

Başlık: Yok

Şair: Nesīmī

Nazım Şekli: Gazel²⁴

Beyit sayısı: 5

Vezi: Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

İlk beyit:

Müʾminüñ ḳalbi içinde çünki Beytuʾllāhdur
Niçün ʿizzet eylemezsın anda çün Allāhʾdur

²³ Bu şiir, *Āşık Ömer Divanı*'nda (Karasoy ve Yavuz, 2010) bazı farklılıklarla 5 bend olarak 1157 şiir numarasıyla yer almaktadır.

²⁴ Gazel, *Nesimi Divanı*'nda yoktur. Fakat şairin *Divanı*'nda olmayan şiirlerine yer verilen bir makalede bu gazelin başka bir mecmuadaki hâline değinilmiştir. Bkz. M. Fatih Köksal, 2009: 95.

Son beyit:

Ey Nesīmī her kim ol dil Ka‘ besin kıldı tavāf
İrdi maqşūda murādı vāşıl-ı dil-h‘āhdur

[11a]

Başlık: Naqşī**Şair:** Naqşī (Ali Akkirmānī)**Nazım Şekli:** Gazel²⁵**Beyit sayısı:** 9**Vezi:** *Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün***İlk beyit:**

Anadan doğmazdan evvel birlik içre kân idüm
Kimseler bilmezdi zātum şöyle kim pinhān idüm

Son beyit:

Naqşiyā dil hānesinden ger bu kudret dersini
Oğuyup men görmeseydüm vālih ü hayrān idüm

[11b]

Başlık: Gazel**Şair:** Nesīmī**Nazım Şekli:** Gazel²⁶**Beyit sayısı:** 5**Vezi:** *Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün***İlk beyit:**

Senün ‘ aşkuñdur ey dilber baña hem mürşid (ü) hem pīr
Nigāhī ‘ aşkına düştüm nedür çare nedür tedbīr

Son beyit:

Nesīmī çünki ‘ aşıksuñ ‘ arı nāmusu terk eyle

²⁵ Gazel, bazı farklılıklarla *Naqşī Ali Akkirmānī Dīvānı*’nda, G. 99 şiir numarasıyla yer almaktadır.

²⁶ Gazel, Nesīmī’ye ait Divan’da ve daha önce zikrettiğimiz makalede (Köksal, 2009) bulunmamaktadır.

Çün ‘ aşık kıaddine biçmiş melâmet hırkasın taķşır

[11b-12b]

Başlık: Yok

Şair: Derviş ‘ İrfânî

Nazım Şekli: Meslek Destanı²⁷

Bend sayısı: 7

Vezi: 4+4+3=11’li hece ölçüsü

İlk bend:

Ekmekci oldum neler geldi başuma
Somun yapsam bir pideyi düzemem
Feyz-yâb olmak geldi benüm hoşuma
Kırk günde (ben) bir duvarı üzemem

Son bend:

Derviş ‘ İrfânî dir²⁸ buldum pîrimi
Derviş oldum ben kırtardum serimi
Anıñçün kimseye fâş eymemem sırrımı²⁹
İşe koşup men kendimi üzemem

[12b]

Başlık: Gazel

Şair: Nesîmî

Nazım Şekli: Gazel³⁰

Beyit sayısı: 5

Vezi: Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

²⁷ Bkz. Özkul Çobanoğlu, 2000: 56-89.

²⁸ Metinde ‘aydur’ şeklinde geçen bu ibare vezin gereği ‘dir’ olarak okunmuştur.

²⁹ Mısraın vezni kusurludur.

³⁰ Gazel, *Nesîmî Divanı*’nda yoktur. Fakat daha evvel zikrettiğimiz makalede mevcuttur. Bkz. M. Fatih Köksal, 2009: 108.

İlk beyit:

Ey gönül sen her vücūddan cān umarsın ne ‘aceb
Bī-vücūddan ‘ahd ile peymān umarsın ne ‘aceb

Son beyit:

Ey Nesīmī bī-vefādan umma sen ‘ahd (ü) vefā
Bī-vefādan ‘ahd ile peymān umarsın ne ‘aceb

[13a-14b]

Başlık: Rūhī

Şair: Rūhī

Nazım Şekli: Murabba³¹

Bend sayısı: 24

Vezi: *Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün*³²

İlk bend:

Ḥamd (u) şükr (ü) minnet Ğanī Ḥudāya
Ḥikmeti kudreti rāyegān olur
Kısmet viren oldur bay (u) gedāya
Bāb-1 tevekkülde mü ’minān olur

Son bend:

Rūhī düşmiş āh(1)la zāra
Herkesin metā‘ ı çıkar pazara
İmtihān için geldik biz bu cihāna
Muḥammed Mehdīde iş tamām olur

[14b]

Başlık: Yok

Şair: Kaygusuz (Abdal)

Nazım Şekli: Gazel³³

³¹ Şiir, *Bağdatlı Rūhī Divanı*'nda (Ak, 2001) yoktur.

³² Şiirin neredeyse tamamında vezin kusurludur.

Beyit sayısı: 8

Ve zin: *Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün*

İlk beyit:

Didüm dilber kılunam yüri hey torlağ didi

Sen daği yontulmadıksın yüzlerin taşlağ didi

Son beyit:

Kayğusuza hoş gelür biñ kazan kille-i pilav

Üç yüz altmış altı biñ çörek ol daği yumşaq didi

[15b-16a]

Başlık: Yok

Şair: Virānī

Nazım Şekli: Gazel

Beyit sayısı: 7

Ve zin: *Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün*

İlk beyit:

Ḥudāyā Muştafā ḥaqqı kılun geçgil günāhından

‘Aliyyu ʿl-Murtazā ḥaqqı kılun geçgil günāhından

Son beyit:

İlāhī aşfiyā ḥaqqı İlāhī etkıyā ḥaqqı

Virānīnin gedā ḥaqqı kılun geçgil günāhından

[16b]

Başlık: Yok

Şair: Ḥayālī

Nazım Şekli: Gazel³⁴

Beyit sayısı: 5

Ve zin: *Mef' ülü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ülün*

³³ Bu şiir *Kaygusuz Abdāl Divānı*'nda (Güzel, 2010) yoktur.

³⁴ Bu gazel *Hayālī Divanı*'nda (Tarlan, 1945) yoktur.

İlk beyit:

Yâ Rab beni dūr eyleme evlād-ı ‘Alīden
Kim bendesiyem bundara ben ālū belīden

Son beyit:

ūn buldı ayālī ezeli bunlara afī
Cānını fedā başını op eyleyeliden

[17a-18b]**Başlık:** Yok**air:** aayī**Nazım ekli:** Murabba‘**Bend sayısı:** 7**Veziin:** *Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn***İlk bend³⁵:**

Bendeyūm ben cān u dilden pādiahumdur ‘Alī
Gözlerūm nūrı ziyāsı bedr-i māhumdur ‘Alī
Yoluna āk olduum rū-yı siyāhumdur ‘Alī
ıble-gāhımdur Muammed secde-gāhımdur ‘Alī

Son bend:

Ey aayī gāfil olma ibu dūnyā fānīdür
Her ne kim geldi vücūda ‘ālemūñ mihmānıdır
Bu kelāmı vird idinmek ‘ārifūñ erānıdır
ıble-gāhımdur Muammed secde-gāhımdur ‘Alī

[18b-20b]**Başlık:** Yok**air:** Virānī

³⁵ iirin ilk bendi sayfada karıık olarak verilmi, buraya tarafımızdan dūzenli olarak kaydedilmitir.

Bkz. (www.sadikerenler.com/upload/Alevilikte%20Yedi%20Uular.pdf , Eriim Tarihi 16.09.2012).

Nazım Şekli: Murabba‘

Bend sayısı: 6

Vezin: *Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ülün*

İlk bend:

Gümānum kalmadı zāhid cihānda
Eger āhiredde işbu mekānda
Ki medhūñ söylerüm her dem lisānda
Hüseyniyem Hüseyniyem Hüseyni

Son bend:

Hüseyni Kerbelādur pādişāhum
Virāniyim odur püşt ü penāhum
İlāhımdur İlāhımdur İlāhum
Hüseyniyem Hüseyniyem Hüseyni

[20b-22a]

Başlık: Yok

Şair: Neyli

Nazım Şekli: Gazel³⁶

Beyit sayısı: 11

Vezin: *Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün*

İlk beyit:

Şükür itdüm niyāz kıldum yaq̄in bildüm Hudāsın sen
Yoқdur vek̄ilin vez̄irin cümleden ucasın sen³⁷

Son beyit:

Söyle Neyli ‘alim söyle haқıkat bahrın böyle
Özini şāha kul eyle kemine bi-bahāsın sen

³⁶ Bu gazel, *Neyli Divānı*’nda (Erdem, 2005) yoktur.

³⁷ Mısraın vezni kusurludur.

[22b-23b]

Başlık: Yok

Şair: Nesîmî

Nazım Şekli: Gazel³⁸

Beyit sayısı: 7

Vezi: *Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün*

İlk beyit:

Anuñ kim derdi dermānı Muḥammed Muştafādandur

Delīli dīn (ü) imānı 'Aliyyu 'l-Murtazādandur

Son beyit:

Ne ğam yersin Nesîmî bu cihānuñ ḥāl-i zātından

Özün her kim ki bildi bil anuñ vekīli Āl-i 'abādandur³⁹

[23b-24b]

Başlık: Yok

Şair: Ḥaṭāyî

Nazım Şekli: Gazel

Beyit sayısı: 7

Vezi: *Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün*

İlk beyit:

Benem ben cihāna şimdi geldüm

Revān oldum revāna şimdi geldüm

Son beyit:

Ḥavāric neslini kıoymam cihānda

Ḥaṭāyiyem cihāna şimdi geldüm

[25a-25b]

Başlık: Yok

³⁸ Gazel, Nesîmî'ye ait *Divan*'da ve daha önce zikrettiğimiz makalede (Köksal, 2009) bulunmamaktadır.

³⁹ Vezin kusurludur.

Şair: Haṭāyī

Nazım Şekli: Gazel

Beyit sayısı: 5

Vezin: *Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün*

İlk beyit:

N'eylerem ben Cenneti içinde dildâr olmasa

Çoy anı vîrâne kıalsun baççede bâr olmasa

Son beyit:

Ey Haṭāyī gevheri harc eyleme nādāna sen

Gevherin kıadrini bilmez kim kıaridâr olmasa

[26a-27a]

Başlık: Yok

Şair: Fuzûlî

Nazım Şekli: Gazel⁴⁰

Beyit sayısı: 9

Vezin: *Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün*

İlk beyit:

Kerem kıl kesme sâkı iltifātuñ bî-nevâlardan

Elünden geldüğü hayrı dirîğ itme gedâlardan

Son beyit:

Fuzûlî nâzeninler görse izhâr-ı niyâz eyler

Teraḥḥum umsa ' ayb olmaz gedâlar pād-şâlardan

[27b-28a]

Başlık: Yok

Şair: Nesimî

Nazım Şekli: Gazel

⁴⁰ Gazel *Fuzûlî Divanı*'nda (Akyüz vd., 1990) G.215 numarasıyla mevcuttur.

Beyit sayısı: 6⁴¹

Vezi: *Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ulün*

İlk beyit:

Şehā çün şüretüñ imānımızdur

Yüz on (dört) haṭ bizüm Qur'ānımızdur

Son beyit:

Bugün çün 'ıyd-ı ekberdür cemālün

Nesimī cān-ı hoş kurbānımızdur

[28a-29a]

Başlık: Yok

Şair: Nesimī

Nazım Şekli: Gazel

Beyit sayısı: 7⁴²

Vezi: *Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün*

İlk beyit:

Her yaña kim baḳduñ ise anda sen Allāhı gör

Ḥancarū 'azm kılasın şemme vechu 'llāhı gör

Son beyit:

'İlm ü ḥikmet ger bilürseñ gel berü sen ey ḥakīm

Gel Nesimī mantığından diñle Fazlu 'llāhı gör

[29b]

Başlık: Yok

Şair: Belirsiz

Nazım Şekli: Belirsiz⁴³

Beyit sayısı: 4⁴⁴

Vezi: *Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün*

⁴¹ Gazel, *Nesimī Divānı*'nda 7 beyittir (Ayan, 2002: G.123).

⁴² Gazel, *Nesimī Divānı*'nda 9 beyittir (Ayan, 2002: G.101).

⁴³ Manzume eksik olduğundan nazım şekli kesin olarak anlaşılamamıştır.

⁴⁴ Son beytin ikinci mısra'ı eksiktir.

İlk beyit:

Bihāmdī 'llāh ki der-‘ālem zūhūr-ı evliyā geldi

Çerāğı yandı İslāmuñ ki dīne nūr ziyā geldi

Son beyit:

Çi Zeyn ü ‘Ābidīn Bākır İmām-ı Ca‘fer-i Şādık

...

[30a-30b]

Başlık: Yok

Şair: Na‘īm

Nazım Şekli: Gazel

Beyit sayısı: 6

Vezi: *Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün*

İlk beyit:

Şanmañ (ki) bizi mu‘tekid-i qavl-i ḥakīmüz

Biz mu‘terif-i ma‘nī-i Qur‘ān-ı Kerīmüz

Son beyit:

Müstağrağ-ı cūd-ı ni‘am-ı luṭf-ı Hudāyuz

Müstağni-i ‘arş-ı şeref-i nār-ı Na‘īmüz

[30b-31a]

Başlık: Yok

Şair: Belirsiz

Nazım Şekli: Gazel Tarzı Kalenderî

Beyit sayısı: 5

Vezi: *Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün*

İlk beyit:

Biz şevkıla ger meş‘ale-efrüz-ı recāyuz

Beng-i şermile dil-suhte-i âteş-i bîmüz⁴⁵

Son beyit:

Çıktardı Hüdâ çün bizi dünyâ cihetinden

Bî-behre kıomaz râtibe-i ma' rifetinden

[31b]

Başlık: Yok

Şair: Belirsiz

Nazım Şekli: Gazel Tarzı Divan

Beyit sayısı: 6

Vezi: *Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün*

İlk beyit:

Bir ağıç toprak çıkardı saçdı deryâ soğuldu

Yer (ü) gök andan hâşıldı ol oğlandır mi' mârı

Son beyit:

Buyurdu Seyyid-i kâ'inât gel iy Cebrâ'îl qarındaş

Oğlan ile yaş sürüş bilelüm kimdür evveli

...

[118a]⁴⁶

Başlık: Yok

Şair: Na'îm

Nazım Şekli: Belirsiz⁴⁷

Bend sayısı: 3⁴⁸

Vezi: *Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün*

⁴⁵ Mısraın vezni kusurludur.

⁴⁶ Sayfada yer alan manzumenin farklı bir imlayla (oldukça kusurlu), sayfa akışının ters yönünde ve sonradan eklendiği anlaşılmaktadır.

⁴⁷ Manzumenin tamamı için bkz. (M. Şakir, "Basılmamış Bektaşî Şiirleri, *Atsız Mecmua*, Sayı 4, Sayfa 9, İstanbul 1931, <http://www.scribd.com/doc/24799973/Ats%C4%B1z-Mecmua-Say%C4%B1-4>, Erişim Tarihi 12.04.2011).

⁴⁸ Manzumeden iki bende yer verilmiştir. Fakat ilk bend eksiktir.

İlk bend:

Mazhar-i cūd-ı haqīkat andadur sırr-ı ‘Alī
Bāṭınan Leylā için Mecnūn olan Bektāşidür
...

Son bend:

Nuṭḡ-ı pīr der ey Na‘īm gūş eyle cānā sen de bil
Taş atan bizdendür ammā aṭṭıran bizden deyil
Dehendür ḫālüm seni bed-melūl olma şaḡın
Sen bilürsin baḡr-i ummāna dalan Bektāşidür

3. SONUÇ

Bu çalışmada, daha önce bugünkü harflere aktarılmamış bir şiir mecmuası ilim âlemine tanıtılmıştır. Çalışmamıza konu olan *Mecmu‘a-i Eş‘ar* başlıklı mecmuada klâsik Türk edebiyatının tanınmış şairlerinden Fuzûlî, Hayâlî, Hatâyî, Bağdatlı Rûhî, Eşrefoğlu Rûmî, Kütahyalı Rahîmî ve Nesîmî’ye ait şiirler bulunmaktadır. Ayrıca eserde, Fevrî, Bedrî, Abdî, Ulvî, Nakşî, Neylî gibi divan şairlerinin de çeşitli nazım şekilleriyle yazılan şiirleri vardır. Rûhî, Fuzûlî, Hayâlî, Rahîmî, Neylî gibi şairleri adına mecmuada kayıtlı bulunan bazı şiirler bu şairlerin yayımlanmış divanlarında bulunmamaktadır. Aynı şekilde mecmuada Nesîmî adına kayıtlı şiirlerin bir kısmı *Divan*’ında ve çeşitli makalelerde karşımıza çıkmış olsa da bir kısmı henüz gün yüzüne çıkartılmamıştır.

Diğer taraftan *Mecmu‘a-i Eş‘ar*’da Türk halk edebiyatının önde gelen isimlerinden Âşık Ömer ve Kaygusuz Abdal gibi şairlerin şiirleri de yer almaktadır. Mamafih incelenen eserde Kaygusuz Abdal mahlasıyla kayıtlı olan bir şiir, şairin yayımlanmış divanında yoktur.

Yukarıda bahsi geçen şiirlerin gerçekten mezkûr şairlere ait olup olmadıkları bu çalışmanın konusu olmadığından manzumeler ayrıntılı değerlendirmeye tâbi tutulmamıştır. Bu şiirler hakkında, estetik açıdan tam bir değerlendirme yapıldıktan ve şairlerin diğer şiirleriyle mukayese edildikten (üslûp, kelime dünyası vb.) sonra hüküm vermek daha doğru olacaktır.

4. KAYNAKÇA

- AK, Coşkun, **Bağdatlı Rûhî Divanı**, C. I-II, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa 2001.
- AKGÜL, Ahmet, **Abdullah Sıdkî Divanı (İnceleme, Metin, Dizin)**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2011.
- ATİK, Hikmet, **Nakşî Ali Akkirmânî Dîvânı (İnceleme-Metin)**, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), Ankara 2003.
- AYAN, Hüseyin, **Nesîmî; Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni**, TDK Yayınları, Ankara 2002.
- AYDEMİR, Yaşar, “Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü”, **Bilig-19** (Güz 2001), s. 147-153.
- _____, “Şairlerin Edebi Kişiliğinin Tespitinde Mecmuaların Rolü”, **Türk Kültürü**, Yıl XXXIX, S. 464, (Aralık, 2001), s. 731-744.
- _____, “Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, **Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları, Volume 2/3 Summer 2007**, s. 122-137.
- _____, “Biyografi Kaynağı Olarak Mecmualar”, **Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Klasik Türk Edebiyatında Biyografi Sempozyumu Bildirileri Kitabı**, Grafiker Yayınları, Ankara 2011, s. 87-100.
- ÇETİN, İsmail, **Derzi-zâde Ulvî (Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Elazığ 1993.
- ÇOBANOĞLU, Özkul, **Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü**, Akçağ Yayınları, Ankara 2000.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Kitabevi, Ankara 2004.
- DİLÇİN, Cem, **Yeni Tarama Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983.
- DİLÇİN, Cem, **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1997.
- ERDEM, Sadık, **Neyfî ve Dîvânı**, AKM Yayınları, Ankara 2005.
- FUZÛLÎ, **Fuzûlî Divanı** (Haz. Kenan Akyüz vd.), Akçağ Yayınları, Ankara 1990.
- GIYNAŞ, Kamil Ali, “Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası”, **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, S. 25, Konya 2011, s. 245-260.
- GÜNEŞ, Mustafa, **Osmanlı Devleti’nin 700. Kuruluş Yıldönümüne Armağan Eşrefoğlu Rûmî Dîvânı (İnceleme-Karşılaştırma Metin)**, Ankara 2000.
- GÜRBÜZ, Mehmet, “Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi”, **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yayınları**, İstanbul 2012, s. 99-113.
- GÜZEL, Abdurrahman, **Kaygusuz Abdâl Divânı**, MEB Yayınları, Ankara 2010.

- İPEKTEN, Haluk, **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, Dergâh Yayınları, İstanbul 2005.
- KARASOY, Yakup; Yavuz, Orhan, **Âşık Ömer Divanı**, İnci Ofset, Konya 2010.
- KAYA, Bayram Ali, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı ABD Doktora Programı, 2011-2012 Güz Yarıyılı “Türkçe Şuara Tezkireleri” Dersi Notları.
- KILIÇ, Atabey, “Mecmûa Tasnifine Dair”, **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**, Turkuaz Yayınları, İstanbul 2012, s. 75-96.
- KÖKSAL, M. Fatih, “Seyyid Neşîmî’nin Yayınlanmamış Şiirleri”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi** / 2009-50, Ankara, s. 77-135.
- _____, “Biyografik Kaynak Olarak Şiir Mecmûaları ve İshak-zâde Fevzî Mecmûası”, **Klâsik Türk Edebiyatında Biyografi Sempozyumu-Bildiriler**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2011 s. 449-467.
- _____, “Şiir Mecmûalarının Önemi ve “Mecmûaların Sistemik Tasnifi Projesi (MESTAP)”, **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**, Turkuaz Yayınları, İstanbul 2012, s. 409-431.
- KUT, Günay, “Mecmualar”, **Dergâh Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C. VI, İstanbul 1986, s.170.
- LEVEND, Ağâh Sırrı, **Türk Edebiyatı Tarihi Giriş**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1984.
- Mecmua-i Eş‘âr**, Millî Kütüphane, 06 Mil Yz A 2713.
- MERMER, Ahmet, **Kütahyalı Rahîmî ve Dîvânı**, Sahaflar Kitap Sarayı, İstanbul 2004.
- STEINGASS, F., **A Comprehensive Persian-English Dictionary**, Çağrı Yayınları, İstanbul 2005.
- ŞEMSEDDİN SÂMÎ, **Kâmûs-i Türkî**, Çağrı Yayınları, İstanbul 2004.
- TANYILDIZ, Ahmet, “Şiir Mecmûalarının Neşri Hakkında”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 5, S. 21, Bahar 2012, http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt5/cilt5sayi21_pdf/1_dil_edebiyat/tanyildiz_a_hmet.pdf, s. 224-239, (Erişim Tarihi: 12.01.2013).
- TARLAN, Ali Nihad, **Hayâlî Bey Divanı**, Akçağ Yayınları, Ankara 1992.
- TARLAN Ali Nihat, **Fuzûlî Divanı Şerhi**, Akçağ Yayınları, Ankara 1998.
- TUNÇ, Semra, “Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan 1985 Numaralı Şiir Mecmûası”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S. 18, Konya 2005, s. 11-87.

TURAN, Selami; AKGÜL, Ahmet, “XVII. Asrın Âlim ve Şairlerinden Ali Bin Muslihi'd-din Bozkırî ve Zemmü'l-Fenâ Adlı Eseri”, **SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Yıl 4, S. 8/2, 2009, s. 59-65.

YALAP, Hakan, **Subhi-zâde Abdî (Abdullah), Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı**, (Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Niğde 2007.